

GŁÓWNY INSPEKTOR SANITARNY

HŚ.NS.542.16.2020

Warszawa, dnia 11 marca 2020

Pan Robert Czyżak
Prezes
Polskiej Izby Branży Pogrzebowej
02-643 Warszawa,
ul. Etiudy Rewolucyjnej 48 lok. 104

Szanowny Panie,

odpowiadając na pismo z dnia 5 marca 2020 r. w sprawie udziału przedstawiciela Głównego Inspektoratu Sanitarnego w konferencji Polskiej Izby Branży Pogrzebowej, planowanej w dniu 14 marca br. w Warszawie, dziękuję bardzo za zaproszenie. Jednakże z uwagi na zmieniającą się dynamicznie sytuację epidemiologiczną, napięty harmonogram spotkań oraz zaangażowanie pracowników w działania w zakresie zapobiegania zwalczania i szerzeniu się koronawirusa SARS-CoV-2 nie jest możliwe uczestniczenie w przedmiotowym wydarzeniu.

Jednocześnie, odnosząc się do wystąpienia w sprawie „opracowania i przesłania wytycznych dla zakładów pogrzebowych oraz zarządców cmentarzy w związku z pandemią koronawirusa powodującego COVID-19, w szczególności dotyczących zasad postępowania ze zwłokami osób zmarłych na COVID-19 (odbiór ze szpitala, przechowanie w chłodni, przygotowanie do pochówku lub kremacji, transport, pochowanie do grobu) ze szczególnym uwzględnieniem ochrony personelu zakładów pogrzebowych i cmentarzy”, uprzejmie proszę o przyjęcie poniższego.

Koronawirus SARS-CoV-2 wywołuje chorobę o nazwie COVID-19, jest to nowy szczep, który nie został wcześniej zidentyfikowany u ludzi. Niemniej jednak podobnie jak grypa sezonowa koronawirus przenosi się drogą kropelkową. Dlatego należy pamiętać o częstym myciu rąk wodą z mydłem, a jeśli nie ma takiej możliwości dezynfekować je płynami/żelami na bazie alkoholu (min. 60%). Wirus osłonięty jest cienką warstwą tłuszczową, którą niszczą detergenty, mydło, środki dezynfekcyjne, promienie UV.

Stosownie do przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 marca 2020 r. w sprawie wykazu chorób powodujących powstanie obowiązku hospitalizacji (Dz.U. poz. 375), obowiązkowej hospitalizacji podlegają osoby chore i podejrzane o zachorowanie – zakażenie m.in. koronawirusem SARS-CoV-2.

Do osób zmarłych na choroby objęte obowiązkiem hospitalizacji, w tym w związku z zakażeniem koronawirusem SARS-CoV-2 stosuje się w szczególności przepisy:

- ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1473),
- rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2001 r. w sprawie postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi (Dz. U. 2001 Nr 153, poz. 1783),
- rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 27 grudnia 2007 r. w sprawie wydawania pozwoleń i zaświadczeń na przewóz zwłok i szczątków ludzkich (Dz.U. Nr 249, poz. 1866),
- ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2020 r. poz. 295, z późn. zm.),
- rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 10 kwietnia 2012 r. w sprawie sposobu postępowania podmiotu leczniczego wykonującego działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne ze zwłokami pacjenta w przypadku śmierci pacjenta (Dz.U. z 2012 r. poz. 420),
- ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks Pracy (Dz. U z 2019 r. poz. 1040 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 9 października 2015 r. o produktach biobójczych (Dz. U. z 2018 r. poz. 2231),
- rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz.U. z 2003 r. Nr 169, poz. 1650 z późn. zm.),
- rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 22 kwietnia 2005 r. w sprawie szkodliwych czynników biologicznych dla zdrowia w środowisku pracy oraz ochrony zdrowia pracowników zawodowo narażonych na te czynniki (Dz.U. Nr 81, poz. 716 z późn. zm.),
- rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 10 kwietnia 1972 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach anatomii patologicznej, w prosektoriach oraz w pracowniach histopatologicznych i histochemicznych (Dz.U. Nr 17, poz. 123).

W przypadku osób zmarłych w związku z zakażeniem koronawirusem SARS-CoV-2, jako podlegające obowiązkowi hospitalizacji i inne choroby niż określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 6 grudnia 2020 r. wydanym na podstawie art. 9 ust. 3a ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych stosuje się obowiązki określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2020 r. w sprawie postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi.

Zgodnie z przepisem § 5 przywołanego rozporządzenia, w razie zgonu na chorobę zakaźną, nieobjętą wykazem, o którym mowa w art. 9 ust. 3a ustawy, lecz powodującą obowiązek przymusowej hospitalizacji, zgodnie z przepisami o zwalczaniu chorób zakaźnych – do postępowania ze zwłokami stosuje się odpowiednio przepisy § 4 ust. 2 pkt 3 i 4 rozporządzenia.

Respektując obowiązujące przepisy, należy zachować następujące środki ostrożności:

- dotykanie zwłok jest niedozwolone poza czynnościami związanymi z obmyciem, ubraniem i ułożeniem zwłok w trumnie,
- do obmywania zwłok używa się płynu dezynfekcyjnego,
- na dnie trumny umieszcza się warstwę substancji plynochłonnej o grubości 5 cm,
- niezwłocznie po złożeniu zwłok w trumnie, trumnę zamyka się szczelnie i obmywa z zewnątrz płynem dezynfekcyjnym,
- pomieszczenie, w którym osoba zmarła przebywała, oraz wszystkie przedmioty, z którymi była w styczności, jak też środek transportu, którym zwłoki były przewożone, poddaje się odkażaniu.

Ponadto,

- po każdorazowym przewiezieniu zwłok albo szczątków ludzkich przeprowadza się dezynfekcję środka transportu w części przeznaczony na ich umieszczenie,
- do dezynfekcji stosuje się preparaty o działaniu bakteriobójczym, wirusobójczym i grzybobójczym,
- zabrania się zewnętrznego mycia środka transportu drogowego przeznaczonego do przewozu zwłok i szczątków ludzkich w miejscach przypadkowych i prowizorycznie zorganizowanych myjniach.

W przypadku zgonu pacjenta w szpitalu mają zastosowanie przepisy art. 28 ustawy o działalności leczniczej, oraz przepisy rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 10 kwietnia 2012 r. w sprawie sposobu postępowania podmiotu leczniczego wykonującego działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne.

Zgodnie z przywołanymi przepisami podmiot leczniczy wykonujący działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne jest obowiązany w razie śmierci pacjenta:

- należy przygotować zwłoki poprzez ich umycie i okrycie, z zachowaniem godności należnej osobie zmarłej, w celu ich wydania osobie lub instytucji uprawnionej do ich pochowania, o której mowa w ustawie z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych, przy czym czynności te nie stanowią przygotowania zwłok zmarłego pacjenta do pochowania,
- przechowywać zwłoki nie dłużej niż przez 72 godziny, licząc od godziny, w której nastąpiła śmierć pacjenta.
- zwłoki pacjenta mogą być przechowywane w chłodni dłużej niż 72 godziny, jeżeli: nie mogą zostać wcześniej odebrane przez osoby lub instytucje uprawnione do pochowania zwłok pacjenta; w związku ze zgonem zostało wszczęte dochodzenie albo śledztwo, a prokurator nie zezwolił na pochowanie zwłok; przemawiają za tym inne niż ww. ważne przyczyny, za zgodą albo na wniosek osoby lub instytucji uprawnionej do pochowania zwłok pacjenta.

Mając na uwadze bezpieczeństwo personelu zakładów pogrzebowych ważna jest świadomość, że postępowanie ze zwłokami, czy też samo przebywanie ze zwłokami, używanie preparatów biobójczych, substancji chemicznych i ich mieszanin wiąże się niejednokrotnie, z narażeniem na czynniki biologiczne (często potencjalnie zakaźne), chemiczne m.in. o działaniu rakotwórczym (np. formaldehyd), jak i fizyczne.

Wobec powyższego, osoby zajmujące się przygotowaniem zwłok do pochowania, powinny posiadać wiedzę z zakresu:

- zagrożeń dla zdrowia i życia człowieka związanych z wykonaniem zadań zawodowych oraz z występowaniem szkodliwych czynników w środowisku pracy;
- zasad BHP na stanowisku pracy, w tym stosowanie podczas wykonywania czynności środków ochrony indywidualnej (fartuch i rękawiczki jednorazowego użytku, które po zakończeniu czynności przygotowawczych stanowią odpad, który usuwa się w jednorazowych zawiązanych workach do zamkniętych pojemników na odpady), postępowanie z niebezpiecznymi substancjami, mieszaninami chemicznymi, w tym umiejętności właściwej interpretacji kart charakterystyki oraz odczytywania oznakowania i klasyfikacji niebezpiecznych substancji i mieszanin chemicznych;
- procedur postępowania ze środkami dezynfekcyjnymi (dezynfekcja rąk, sprzętu, pomieszczeń);
- procedur postępowania z odpadami;
- znajomości obowiązujących przepisów prawa (m.in. w zakresie postępowania ze zwłokami, i odpadami w tym zakaźnymi).

Zgodnie z art. 207 § 2 Kodeksu pracy pracodawca jest obowiązany chronić zdrowie i życie pracowników przez zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy przy odpowiednim wykorzystaniu osiągnięć nauki i techniki, w tym organizować pracę w sposób zapewniający bezpieczne i higieniczne warunki pracy.

Pracodawca ocenia i dokumentuje ryzyko zawodowe związane z wykonywaną pracą oraz stosuje niezbędne środki profilaktyczne zmniejszające ryzyko, na co wskazuje art. 226 Kodeksu pracy. Odpowiednio do wyników oceny ryzyka zawodowego, przedsiębiorca zobowiązany jest wyposażyć pracowników w odpowiednie środki ochrony indywidualnej oraz odzieży i obuwia roboczego.

Przy ustalaniu środków ochrony indywidualnej niezbędnych do stosowania przy określonych pracach pracodawca powinien uwzględniać wskazania zawarte w tabelach nr 1-3 do załącznika nr. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy. W tabeli nr 1 ujęto Zagrozenia, przy których wymagane jest stosowanie środków ochrony indywidualnej, a w tabeli 2 uwzględniono Rodzaje prac, przy których wymagane jest stosowanie środków ochrony indywidualnej.

Zgodnie z art. 237⁶ § 3 Kodeksu pracy pracodawca może dostarczyć pracownikowi jedynie środki ochrony indywidualnej, które spełniają wymagania dotyczące oceny zgodności. Zostały one określone w ustawie z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności (Dz. U. z 2019 r. poz. 155). Potwierdzeniem spełnienia ww. wymagań jest oznakowanie środków ochrony indywidualnej znakiem CE. Ponadto, co wynika z art. 237⁹ § 2 Kodeksu pracy stosowane przez pracowników środki ochrony indywidualnej powinny posiadać właściwości ochronne i użytkowe. Jeżeli środki ochrony indywidualnej utraciły swoją funkcję ochronną, ponieważ upłynął termin ich przydatności do użycia lub uległy uszkodzeniu, pracodawca zobowiązany jest niezwłocznie wyposażyć pracowników w środki spełniające tę funkcję. Kontrolę wyrobów wprowadzanych do obrotu pod względem spełniania wymagań BHP prowadzi Państwowa Inspekcja Pracy.

W zakresie szkodliwych czynników biologicznych, na które narażeni mogą być pracownicy podczas wykonywania pracy przepisy doprecyzowują tę kwestię zarówno w ustawie Kodeks pracy, jak również w rozporządzeniu Ministra Zdrowia w sprawie szkodliwych czynników biologicznych dla zdrowia w środowisku pracy oraz ochrony zdrowia pracowników zawodowo narażonych na te czynniki. W myśl art. 222¹ § 1 Kodeksu pracy w razie zatrudniania pracownika w warunkach narażenia na działanie szkodliwych czynników biologicznych pracodawca stosuje wszelkie dostępne środki eliminujące narażenie, a jeżeli jest to niemożliwe - ograniczające stopień tego narażenia, przy odpowiednim wykorzystaniu osiągnięć nauki i techniki.

Niezależnie od powyższego należy wspomnieć o kwestiach dot. produktów biobójczych. zawierających swoistą substancję czynną odpowiedzialną za biobójcze działanie określonej grupy patogenów. Dla produktów biobójczych zostały określone kategorie wg. ogólnego zakresu ich przeznaczenia - ZAŁĄCZNIK V GRUPY PRODUKTOWE PRODUKTÓW BIOBÓJCZYCH I ICH OPIS, ZGODNIE Z ART. 2 UST. 1 do rozporządzenia WE 528/2012 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 528/2012 z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie udostępniania na rynku i stosowania produktów biobójczych. Wymagania w zakresie produktów biobójczych określa ustawa o produktach biobójczych.

Dodatkowo, uprzejmie informuję, że:

- wykaz środków biobójczych do dezynfekcji dostępny jest na stronie Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych pod linkiem: <http://bip.urpl.gov.pl/pl/biuletyny-i-wykazy/produkty-biob%C3%B3jczy>
- instrukcja: „Jak skutecznie myć ręce” dostępna jest na stronie Głównego Inspektoratu Sanitarnego pod linkiem: <https://gis.gov.pl/zdrowie/zasady-prawidlowego-mycia-rak/>.

W tych okolicznościach szczególnie ważne jest opracowanie przez przedsiębiorcę wewnętrznej procedury działania w zakresie postępowania ze zwłokami od momentu odbioru do momentu pochowania, uwzględniającej wcześniej opisane wymagania oraz odpowiednio do świadczonych usług.

Niezależnie od powyższego uprzejmie proszę o śledzenie na bieżąco komunikatów i wytycznych Głównego Inspektora Sanitarnego i Ministra Zdrowia.

Z poważaniem

z up. Głównego Inspektora Sanitarnego

Grzegorz Hudzik

Zastępca Głównego Inspektora Sanitarnego

/dokument podpisany elektronicznie/

Do wiadomości

PWIS – wszyscy